

A rendészettudomány huszonöt kötete

GAÁL Gyula¹

A Magyar Rendészettudományi Társaság megalakulásának 20. évfordulója alkalmából a szerző a társszerkesztő szemszögéből mutatja be a Pécsi Határőr Tudományos Közlemények napjainkig megjelent 25 önálló kötetének néhány releváns gondolatát.

Kulcsszavak: tudomány, rendészet, rendészettudomány, biztonság

„Tanulmányozd először az elméletet,
aztán jöjjön a gyakorlat, mely belőle származik.”

Leonardo da Vinci

Bevezetés

Az ezredfordulón a tudomány pécsi fellegvárában határőr szakcsoport alakult Szent László király szellemisége jegyében azzal a céllal, hogy kezdetben a hadtudományon belül, később pedig önálló rendészettudományi társaság keretében, külön diszciplínaként foglalkozzon a rendészettel kapcsolatos specifikus ismeretekkel.²

A szakcsoport tevékenységében mérföldkő volt 2001-ben a Határőrség ünnepnapja (június 27. – Szent László napja) alkalmából hagyományteremtő szándékkal megrendezett határrendészeti szimpózium kedvező fogadtatása, amit azóta évente követnek széles körű érdeklődést kiváltó nemzetközi tudományos konferenciák, amelyek értékeit a *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények* elnevezésű periodika aktuális kiadványai öröközik meg.³

A 2002-ben Hautzinger Zoltán kezdeményezésével létrehozott periodikát elsődlegesen azzal a céllal indították útjára, hogy egyrészt a Pécsen szervezett konferenciákhoz kapcsolódó előadások, hozzászólások tanulmányoszerű változatai egyrészt szerkesztett módon juthassanak el azokhoz is, akik nem tudtak részt venni a rendezvényeken. Másrészt megjelenési lehetőséget teremtsenek mindazoknak, akik a rendvédelmi szervek szakmai tevékenységéhez kapcsolódó tudományágazatok (hadtudomány, rendészettudomány, jogtudomány, illetve egyéb társadalom- vagy természettudományok) terén kívánják kifejtetni gondolataikat.⁴

¹ Dr. PhD, rendőrségi főtanácsos, alelnök, Rendőrség Tudományos Tanácsa, e-mail: rtt@orfk.police.hu

² A Magyar Hadtudományi Társaság Határrendész Szakosztály Pécsi Szakcsoportját 2000. május 17-én alapították a Pécsi Határőr Igazgatóságon, amelynek elnöke Tubák Zoltán határőr alezredes, titkára Gaál Gyula határőr őrnagy volt. A szakcsoport jelenlegi elnöke Zámbó Péter nyugállományú rendőr ezredes.

³ GAÁL 2014.

⁴ HAUTZINGER 2010.

A rendészettudomány elméleti alapjai

A Határőrség és rendészet címmel 2001-ben, Pécsen megrendezett nemzetközi határrendészeti szimpóziumon Virányi Gergely ismertette a téziseit a rendészettudomány létrehozásának szükségességéről. Az álláspontja alapján, ahogy a társadalomtudományoknak általában, a rendészettudománynak is két pillére van, a logika és a megfigyelés, valamint három lényegi összetevője, az elmélet, a kutatómódszertan és a statisztika. A rendészettudomány a társadalomtudományok között foglal helyet, és eme három lényegi összetevője különbözteti meg a tárgya körébe tartozó jelenségek, folyamatok, állapotok szakmai vagy éppen hétköznapi megközelítéstől.

A rendészettudományi elmélet középpontjában a rendészet logikus és tartósan megmutató szabályszerűségei állnak.

A rendészettudomány tárgyának értelmezése logikus (észszerű), illetve megfigyelése tudatos tevékenység kell hogy legyen. A logikus értelmezés és a tudatos megfigyelés által válik tudományossá a spontán megismerés. A rendészettudományi kutatás alapjait is a logikára és a tudatos megfigyelésre épülő megismerési mód képezi.

A rendészettudományi elmélet a rendészettudomány logikai vonatkozásaival foglalkozik, a rendészettudományi kutatómódszertan a megfigyeléssel, a rendészettudományi statisztika pedig eszköz, hogy összevethessük a logikusan várható azzal, amit ténylegesen megfigyeltünk.⁵

Finszter Géza szerint a rendészet a közigazgatásnak az a területe, amely a legitim fizikai erőszak-monopólium birtokában a jogellenes emberi magatartásoktól óvja a közrendet és a közbiztonságot. A rendészettudomány tartalmilag a rendészetre vonatkozó, kritikailag igazolt, tudományos módszerekkel megszerzett és a rendészettudomány által kialakított fogalmakkal leírt ismeretek rendszerezett összessége, amely lehetővé teszi a kutatási tárgy törvényszerűségeinek megismerését és a rendészet más társadalmi komplexumokkal való kapcsolatainak tanulmányozását.

Tudományrendszertanilag a rendészettudomány az állam- és jogtudományok sorában kapott helyet, és a Magyar Tudományos Akadémia által önálló diszciplínaként elismert társadalomtudomány.

A rendészettudomány önálló tárgya a rendészeti igazgatás, mint az egyéb társadalmi komplexumoktól elkülönülő rendészeti rendszer, és a más társadalomtudományok által kifejlesztett metodikáktól különböző, a kutatási tárgy tanulmányozására alkalmas módszertan.

A rendészettudomány feladata a rendészet működésének, szervezetének, személyi állományának és jogi szabályozásának elméleti igényű tanulmányozása annak érdekében, hogy hozzájáruljon a rendészeti tevékenységek kritikai elemzéséhez, a szervezet célszerű kialakításához, a rendészeti jog megalkotásához, a rendészeti

⁵ VIRÁNYI 2002.

szakmák magas szintű elsajátításához, valamint a rendészet hatékonyságához és törvényességéhez.⁶

Katona Géza a rendészettudomány terminológiai kérdéseit vizsgálva arra a megállapításra jutott, hogy a tudományos, illetve a szakmai területek művelői folyamatosan alakítják ki azokat a sajátos (szak)szavakat és (szak)kifejezéseket, vagyis terminusokat, amelyek tükrözik a területükön folyó tevékenység tárgyát, módszereit. Ezek a szakkifejezések rendszeres alkalmazás után az adott terület elfogadott terminológiájává válhatnak. A terminológiai pontosság jelentősége jelen korszakban a történelmi és a technikai fejlődés függvényében nagymértékben megnövekedett.

A terminus olyan alapelem, amely minőségileg és mennyiségileg meghatározza a rendészeti terminológia mint rendszer egészét, megalapozottságát, használhatóságát. A rendészeti szakszavak, szakkifejezések különböző forrásokon keresztül válnak megismerhetővé, így szakmai szinten a jogszabályok (törvények, alacsonyabb szintű jogforrások, szolgálati utasítások stb.) szövegéből, a rendészeti gyakorlatból, a tudományos forrásokból (szakkönyvekből, tanulmányokból, egyéb publikációkból), valamint a speciális rendészeti terminológiai gyűjteményekből, adatbázisokból.

A tudományos munkák szerzőivel kapcsolatban általánosan elismert követelmény a terminológiai pontosság, a szakkifejezések következetes alkalmazása. A technikai haladás, különösen a komputerezáció és a világháló létrejötte előmozdítja a terminológia fejlődését és fokozza a megalapozott terminológia iránti igényeket.⁷

Pragmatikus rendészettudomány

A hazai rendészettudomány művelőinek egybehangzó véleménye szerint, a rendészet egyik legnagyobb adóssága, hogy nagyon kevés tudományos igényű kutatás, szakmai műhely foglalkozik ezzel az érzékeny és számos tekintetben vitatott területtel. Éppen Pintér Sándor belügyminiszter emelte fel a szavát 2012-ben, teljes joggal, a rendészettudományi – elsősorban a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Karán dolgozó – oktatók és kutatók visszafogott aktivitása és a rendészeti tárgyú publikációk alacsony száma kapcsán, azonnali lépéseket sürgetve. Megvan tehát az igény a rendészettudomány művelése iránt, feltéve, hogy a jövő rendészetének kialakításánál a kutatókat és a tudományos műhelyeket is érdemben bevonják, kutatási eredményeiket pedig figyelembe veszik, mutatott rá Christián László.⁸

A magyar rendészet történetében 1806 óta ismerjük a rendészet, 1833 óta a rendőr, 1838 óta a rendőrség és 1989 óta a rendvédelem szavakat, foglalta össze kutatásai eredményeit Sallai János, a „Rendészet, rendőr, rendfenntartás, rendőrség, rendvédelem” című tanulmányában.⁹

⁶ FINSZTER 2013.

⁷ KATONA 2012.

⁸ CHRISTIÁN 2013.

⁹ SALLAI 2020.

Az 1806-ban Pécsen kiadott *Baranya vármegyei tiszti címtárban* a „registrator” kifejezés magyar megfelelőjeként már megtalálható a „rendész” szó. Fontos dátum 1833, amikor Fogarasi D. János a *Diák magyar műszókönyv és a magyarhoni törvény és országtudománybul* című művében a politia kifejezésnél az ország, országlat mellett, elsőként leírja a „Rend-őr” szavunkat. A rendőrség kifejezés 1838-ban, Zsoldos Ignác *Néhány szó a honi közbátorságról* című könyvében jelent meg, amely szerint: „Rendőrség nélkül rend nem lehet.” Másfél évszázad múltán, 1989-ben találkozhatunk a rendvédelem fogalom megjelenésével Szakács Gábor *A tehetség gondozás és kutatásról válás helyzete, fejlesztésének lehetőségei a VCSÉK Rendőrtiszti Főiskolán* című kandidátusi értekezésében.

A rendészet lényege, feladatrendszere, kapcsolata a társadalom más területeivel meghatározóan összetett jelenség, amelyet mozgásában, fejlődésében szükséges vizsgálni. Az emberi társadalom fejlődése felgyorsuló folyamat, ami magával ragadja a rendészetet, új követelményeket és feltételeket teremtve. Új kihívások jelentkeznek, ugyanakkor a régiek részben megmaradnak, részben átalakulnak. A globalizáció növekvő dimenziókat teremt, és a változásoknak csak akkor tudunk megfelelni, ha képesek leszünk tudományos alapon megválaszolni azokat, amihez felkészültségre és társadalmi összefogásra van szükség, fogalmazta meg Fórizs Sándor.¹⁰

Teke András meglátása alapján célszerű elgondolkodni azon, hogy korunk kihívásai, problémái esetében, hogyan is történik a kezelés. Egyáltalán kezelés-e az, ami történik? A funkcionális szakterületi és szervezeti rendeltetés és a megfelelés összhangja mennyire valósul meg? A rendészeti tevékenység tipikusan békeidőszaki tevékenység, de ha a katonai erőket békeidőszakban, a napi társadalmi élet egyre több területén veszi az állam igénybe, akkor ez azt is jelzi, hogy a problémamegoldási kényszer magasabb szintre került. A funkcionalitás prioritása az elmúlt évtizedben más értelmezést kapott. Vannak olyan időszakok, amikor a hagyományosan értelmezett tevékenységek és szereplők mellett újak jelennek meg, vagy a régi szereplők kapnak új szerepet. Ilyenkor gyakran összemosódnak a funkcionális és tevékenységi határok, azaz olyan megoldások is szület(het)nek, amelyek korábban nem voltak szokványosak.¹¹

Napjainkban a nemzetállamok számos nemzetbiztonsági kihívással néznek szembe. Hazánk az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ), az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO) és az Európai Unió (EU) tagjaként nemcsak mint nemzetállam kell hogy szembenézzen ezen kihívásokkal, hanem tagállamként aktív szerepet szükséges vállalnia azok kezelésében. A főbb kihívásoknak az illegális bevándorlás (migráció), a nemzetközi szervezett bűnözés, a terrorizmus, a globális és regionális konfliktusok, valamint a kibernetikus fenyegetések tekinthetők Boda József gondolatai alapján.¹²

¹⁰ FÓRIZS 2016.

¹¹ TEKE 2020.

¹² BODA 2018.

Kovács Gábor szerint a veszélyek komplexen jelentkeznek, azok intenzitása és természete a létrehozó körülmények következtében állandóan változik. A Magyarország államhatárának biztonságát veszélyeztető tényezők a teljes jogú schengeni csatlakozást követően sem szűntek meg.

Hosszabb távon továbbra is számolni kell az illegális migrációs jelenség növekedésével – mint ahogyan ez napjainkra már európai uniós problémává nőtte ki magát –, a nemzetközi szervezett bűnözéssel, a terrorjellegű fenyegetettségekkel, a közrend, közbiztonság veszélyeztetésével és egyéb más, a biztonságot veszélyeztető tényezőkkel.

Mindezek a fenyegetések továbbra is szükségessé teszik az olyan komplex határbiztonsági rendszer működtetését, amelynek meg kell felelnie a schengeni normáknak. Ezt a megfelelést az EU bármikor ellenőrizheti. A schengeni csatlakozás óta eltelt időszak tapasztalatai és a jelenleg kialakult migrációs helyzet alapján időszerű a határrendészetben érvényesülő általános elvek fejlődésének és változásának elemzése, hiszen ezen elvek változásainak felismerése, tudatos alkalmazása és a szervezet tevékenységére gyakorolt hatásainak adaptálása hozzájárulhat a rendőrség és azon belül a határrendészeti szolgálati ág még eredményesebb működéséhez, ezzel együtt a még hatékonyabb határellenőrzési módszerek kidolgozásához és alkalmazásához.¹³

A modern kori kihívások megoldásához elkerülhetetlen a rendészeti reform megvalósítása, amely sikerének előfeltétele a humán erőforrás-fejlesztési stratégia kidolgozása, a megvalósítást szolgáló intézkedések megtervezése, a szabályozási környezet szükséges megváltoztatása, fejtette ki gondolatait Janza Frigyes.

A rendészeti humán rendszer fejlesztését kizárólag hosszú távra szóló, kormányciklusokon átnyúló, a meglévő értékekre építő és az innovációnak, a kreativitásnak, a motivációnak is teret adó, a közszolgálati rendszerhez igazodó, jövőkép-vezérelt stratégia alapján lehet eredményesen megoldani.

A stratégiai emberierőforrás-menedzsment elvei szerint működő, kompetenciaalapú, fejlesztésközpontú integrált humán erőforrás-gazdálkodási rendszert kell lépésről lépésre, az érdekelt szervek adottságaihoz, feladatrendszeréhez igazodóan differenciált formában kialakítani.

A megrendelő szakmai szervek feladatrendszeréhez, a rendszeresített munkakörök követelményeihez igazodó kompetenciaalapú, fejlesztésközpontú, moduláris szerkezetű és gyakorlatorientált felkészítések egymásra épülő, átlátható, horizontálisan és vertikálisan is átjárható, a szakmai professzionalitást, illetve az általános műveltséget is biztosító, költséghatékonyan működtethető integrált rendészeti képzési és oktatási rendszert (IRKOR) szükséges kiépíteni.

A rendészeti humán rendszer átalakításához, a minőségi igényeket is kielégítő működéséhez elengedhetetlen pénzügyi, technikai, anyagi és infrastrukturális

¹³ Kovács 2015.

erőforrásokat az Európai Unió rendészeti szabványosítási törekvéseihez igazodó, 21. századi színvonalon szükséges biztosítani.¹⁴

Zárszó helyett

A *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények* első és második évtizedének tanulmányaiból a pécsi szakcsoport gondozásában 2012-ben és 2022-ben antológia jelent meg, *A rendészettudomány határkövei I. és II.* címmel.

Korinek László akadémikus, a Magyar Rendészettudományi Társaság elnökének ajánlása szerint nagyon tanulságos az az ív, amit – mint maradandó értéket – e vállalkozás felrajzolt. A minden évben megismétlődő Szent László-napi tudományos konferencia már régen túlnőtt azon a szűk kereten, ahonnan indult. A határőrizet, az ezzel kapcsolatos sok évszázados tapasztalat szervesen beépült a magyar rendészet általános tudásanyagába.

A válogatás azonban jóval szélesebb spektrumot ölel fel, mint a rendészet. Megtalálható itt a magyar jogi, katonai, katasztrófavédelmi kutatóknak a legjava, akik tanulmányaikkal színesítették, gazdagították a határrendészeti szakemberek látásmódját, horizontját, és hozzájárultak ahhoz, hogy szemléletük az Európai Unió és a világ fő vonulataihoz igazodjon.

A kötet szerkesztőinek személyes elhivatottsága lehetővé teszi, hogy belássuk, a Határőrség nem nyom nélkül szublimálódott a magyar belügyi igazgatás tengerébe, hanem szemléletében, filozófiájában, elkötelezettségében tovább él, és hagyományaival gazdagítja a magyar rendészettudományt.¹⁵

Felhasznált irodalom

- BODA József (2018): A XXI. század nemzetbiztonsági kihívásai. In GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *A XXI. század biztonsági kihívásai*. Pécs: Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, 5–13.
- CHRISTIAN László (2013): A rendészetelméleti kutatóműhely. In GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *Tanulmányok „A változó rendészet aktuális kihívásai” című tudományos konferenciáról*. Pécs: Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, 457–461.
- FINSZTER Géza (2013): A változó rendészet és a rendészettudomány. In GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *Tanulmányok „A változó rendészet aktuális kihívásai” című tudományos konferenciáról*. Pécs: Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, 5–12.
- FÓRISZ Sándor (2016): A rendészeti változások iránya, tendenciái, mozgatórugói. In GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *Tanulmányok „A határrendésztől a rendészettudományig” című tudományos konferenciáról*. Pécs: Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, 27–36.
- GAÁL Gyula (2014): Tizenöt kötet a rendészettudomány szolgálatában. In GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *Rendészettudományi gondolatok. Írások a Magyar Rendészettudományi Társaság*

¹⁴ JANZA 2008.

¹⁵ KORINEK 2012, 2022.

- megalapításának egy évtizedes jubileuma alkalmából.* Budapest: Magyar Rendészettudományi Társaság, 203–208.
- HAUTZINGER Zoltán (2010): Tíz kötet a rendészettudomány szolgálatában. *Rendészeti Szemle*, 58(2), 127–143.
- JANZA Frigyes (2008): A rendészeti karrier rendszer. In GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *Tanulmányok a „Rendészet és rendvédelem – kihívások a XXI. században” című tudományos konferenciáról.* Pécs: Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, 107–132.
- KATONA Géza (2012): A rendészettudomány terminológiája. In GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *Tanulmányok „A biztonság rendészettudományi dimenziói – változások és hatások” című tudományos konferenciáról.* Pécs: Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, 5–14.
- KORINEK László (2012, 2022): Beköszöntő. In GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *A rendészettudomány határhővei I., II.* Pécs: Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, 7, 9.
- KOVÁCS Gábor (2015): A határrendészetben ható törvényszerűségek és elvek érvényesülése az illegális migráció elleni küzdelemben. In GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *Tanulmányok a „Modernkori veszélyek rendészeti aspektusai” című tudományos konferenciáról.* Pécs: Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, 221–231.
- SALLAI János (2020): Rendészet, rendőr, rendfenntartás, rendőrség, rendvédelem. In GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *Tanulmányok „A hadtudománytól a rendészettudományig – társadalmi kihívások a nemzeti összetartozás évében” című tudományos konferenciáról.* Pécs: Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, 105–110.
- TEKE András (2020): A tudomány és a szakma viszonyrendszere a hadtudomány és a rendészettudomány kompatibilitási dilemmájában. In GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *Tanulmányok „A hadtudománytól a rendészettudományig – társadalmi kihívások a nemzeti összetartozás évében” című tudományos konferenciáról.* Pécs: Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, 25–32.
- VIRÁNYI Gergely (2002): Gondolatok a rendészettudományhoz. In GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *Tanulmányok a „Határőrség és rendészet” című tudományos konferenciáról.* Pécs: Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, 34–68.

ABSTRACT

Twenty-five Volumes of Police Science

Gyula GAÁL

On the occasion of the 20th anniversary of the founding of the Hungarian Association of Police Science, the author presents some of the relevant ideas of the twenty-five volumes of the Pécs Border Guard Scientific Bulletin published to date from the perspective of the co-editor.

Keywords: science, law enforcement, police science, security